

Marek Stefański

Wojownik, polityk... i ojciec. Kilka słów o potomstwie Bolesława Chrobrego

Bolesław Chrobry, syn pierwszego historycznego polskiego władcy Mieszka I i czeskiej księżniczki Dobrawy, zapisał się na stałe na kartach historii naszego kraju. Wiele atramentu przelano nad jego życiem i dokonaniem, zajmowano się m.in. zjazdem gnieźnieńskim z roku 1000, jego rządami w Czechach, a także kwestią koronacji królewskiej. Rzadziej jednak w dyskursie jest obecny wątek jego potomstwa. O ile o losach jego synów mówi się częściej i powstają osobne ich biografie (Bezprym¹, Mieszko II²), o tyle mniej można przeczytać o córkach Bolesława. Nie sposób w tak krótkim tekście podjąć i omówić wszystkie wątki dotyczące potomstwa Chrobrego, a nawet należycie je streścić. Niemniej chciałbym poświęcić każdemu z dzieci Bolesława kilka zdań i zaakcentować najciekawsze lub najbardziej kontrowersyjne wydarzenia z ich życia.

Pierwszy polski król był żonaty czterokrotnie. O związkach tych wspomina Thietmar:

Poślubił córkę margrabiego Rykdaga, którą następnie odprawił. Z kolei pojął za żonę Węgierkę, z którą miał syna Bezpryma, lecz i tę również przepędził. Trzecią [żoną] była Emnilda, córka czcigodnego księcia Dobromira, która – Chrystusowi wierna – niestateczny umysł swojego męża ku dobremu zawsze kierowała i nie ustawała w zabiegach, by przez wielką szczodropliwość w jałmużnach i umartwienia odpokutować za grzechy ich obojga. Urodziła ona dwóch synów: jednego Mieszka i drugiego, którego ojciec nazwał imieniem swojego ukochanego władcy, ponadto trzy córki, z których jedna jest ksienią, druga żoną grafa Hermana, trzecia zaś małżonką syna księcia Włodzimierza [...]³.

¹ B. Śliwiński, *Bezprym, pierworodny syn pierwszego króla Polski (986 – zima/wiosna 1032)*, Kraków 2014.

² G. Labuda, *Mieszko II król Polski (1025–1034). Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego*, Poznań 2008.

³ *Kronika Thietmara*, tłum., wstęp i przypisy M. Z. Jedlicki, Kraków 2005, ks. IV, r. 58, s. 84.

W innym miejscu zaś ten sam autor pisze:

Cztery dni potem przybyła do Cziczani córka margrabiego Ekkeharda Oda, o którą starał się od dawna Bolesław i po którą wysłał teraz swego syna Ottona⁴.

Z kolei pierwszy polski kronikarz, Anonim zwany Gallem, zdaje się nie znać tych mariaży Bolesława, „obdarza” go bowiem jedną wybranką serca, o której czytamy co następuje:

Nieraz bowiem żona jego, królowa, kobieta mądra i roztropna, wielu wydanych na śmierć za przestępstwo wyrwała z rąk pachołków, ocaliła od bezpośredniego niebezpieczeństwa śmierci i w więzieniu, pod strażą zachowywała ich miłosiernie przy życiu, niekiedy bez wiedzy króla, a kiedy indziej za jego milczącą zgodą⁵.

Możliwe, że słowa te dotyczą trzeciej żony króla, Emnildy⁶, z którą przeżył prawie 30 lat.

Najstarszym z synów Bolesława Chrobrego był Bezprym, którego matką była bezimienna Węgierka⁷. Jej filiacja pozostaje tajemnicą, jednak można z dużą dozą prawdopodobieństwa odrzucić pogląd, że była ona córką księcia węgierskiego Gejzy. Thietmar wspomina tylko jej pochodzenie, nie dodaje, że była to latorośl władcy Węgier, choć znał jego imię, a pisząc o pozostałych żonach Bolesława, miał zwyczaj odnotowywania, z jakiej rodziny się wywodziły. Z tego można wysnuć wniosek, że matką Bezpryma była córka jednego z przedstawicieli dynastii Arpadów, którego Thietmar po prostu nie znał⁸. Niewykluczone, że małżeństwo to miało tylko przypieczętować sojusz

---

⁴ *Ibidem*, ks. VIII, r. 1, s. 217.

⁵ Gall Anonim, *Kronika polska*, przekład R. Grodecki, wstęp i oprac. M. Plezia, Wrocław 2003, ks. I, r. 13, s. 32.

⁶ Źródło współczesne Chrobremu, czyli *Kronika* Thietmara, mówi, jak już wspomniano, o czterech ożenkach Bolesława. Być może Anonim zw. Gallem, piszący swoje dzieło wiek później, na dworze Bolesława Krzywoustego, połączył te informacje i „stworzył” jedną kobietę, z którą władca dzielił małżeńskie łóżko przez długi czas.

⁷ Bezprymowi poświęcam w tym tekście nieco więcej miejsca, ponieważ, moim zdaniem, jest to postać o wiele mniej znana i słabiej obecna w społecznej świadomości niż jego przyrodni brat, Mieszko II. Nie będę również rozwijał życiorysu następcy Chrobrego, zgodnie z zasadą sformułowaną na początku artykułu.

⁸ G. Györffy, *Święty Stefan I, król Węgier i jego dzieło*, tłum. T. Kapturkiewicz, Warszawa 2003, s. 110.

Gejzy i Mieszka I⁹. Związek ten przypuszczalnie trwał między 985 a 987 r.¹⁰, natomiast Bezprym urodził się w 986 lub 987 r.¹¹

Polski władca odesłał swoją wybrankę na Węgry, pozostawiając przy swym boku ich wspólnego syna. Postępowanie Bolesława wobec małego Bezpryma jest zrozumiałe. Jeśli pierworodny opuściłby władztwo ojca wraz z matką, mógłby w przyszłości stać się zagrożeniem dla innego syna Chrobrego, który zasiadłby na tronie. Nie miał on również pewności, czy wśród jego potomstwa pojawi się kolejny przedstawiciel płci męskiej¹².

Wkrótce Bolesław ponownie zawarł związek małżeński, tym razem z Emnildą, córką Dobromira¹³. Ich pożycie układało się raczej poprawnie, bowiem trwało aż do jej śmierci przypadającej w roku 1016 lub 1017, a para doczekała się co najmniej pięciorga dzieci (3 córki i 2 synów)¹⁴. Jednym z ich potomków był urodzony w 990 r. Mieszko, późniejszy następca ojca na tronie i drugi z kolei król Polski. Stał się on ulubieńcem rodzica, który zadbał m.in. o odpowiedni (do tej pory nieosiągalny dla Chrobrego i Mieszka I) ożenek, oddał mu w zarząd Kraków, a także powierzał mu dowodzenie częścią swoich sił podczas walk z Henrykiem II w 1013 r.¹⁵

Bezprym zaś został przez Bolesława przeznaczony do stanu duchownego. W opinii wielu uczonych¹⁶ do niego bowiem odnosi się fragment z *Żywotu św. Romualda*, który około roku 1040 został spisany przez Piotra Damianiego. Wzmiankowany jest tam, bez podania imienia, syn króla słowiańskiego Bolesława, który przybył do Perfum pod Rawenną, do wspólnoty św. Romualda. Miał on złożyć w darze świętemu konia i zostać obleczonego w habit¹⁷. Takie postępowanie wobec hipotetycznego dziedzica nie było na porządku dziennym. W odesłaniu Bezpryma do Włoch, czyli daleko poza granice ojcowizny, można dopatrywać się wpływu jego macochy, Emnildy, chcącej

---

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 2005, s. 118.

¹¹ *Ibidem*; tak samo przyjmuje K. Jasiński, *Rodowód pierwszych Piastów*, Poznań 2004, s. 107. Szerzej o pochodzeniu matki Bezpryma np. B. Śliwiński, *Bezprym...*, s. 35–57.

¹² S. Syty, *Mieszko II czy Bezprym mnichem u św. Romualda?*, [w:] *Nihil superfluum esse. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, red. J. Strzelczyk, J. Dobosz, Poznań 2000, s. 105.

¹³ S. Zakrzewski, *Bolesław Chrobry Wielki*, Kraków 2006 (na podstawie wydania z roku 1925, Lwów–Warszawa–Kraków), s. 74.

¹⁴ J. Strzelczyk, *Bolesław Chrobry*, Poznań 2003, s. 247–249.

¹⁵ *Ibidem*, s. 251.

¹⁶ Przykładowo: K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 107; J. Strzelczyk, *Bolesław...*, s. 250.

¹⁷ S. Syty, *Mieszko II czy Bezprym...*, s. 101.

rzekomo ułatwić drogę do tronu własnemu dziecku. Postępowaniu księżnej przeczą jednak zapiski kronikarskie, co nie zmienia faktu, że zupełnie takiej możliwości odrzucić nie można¹⁸. Bezprym wrócił do kraju po śmierci ojca¹⁹, wystąpił przeciwko przyrodniemu bratu (1031 r.), zmuszając go do ucieczki. Opanował ojcowiznę, zrezygnował z tytułu królewskiego, odsyłając insygnia koronacyjne Konradowi II do Rzeszy. Został zamordowany w roku następnym. Nie wiadomo ani czy był żonaty, ani czy posiadał potomstwo. Nieznane jest również miejsce jego pochówku²⁰.

Pewną kontrowersją, dotyczącą zarówno Mieszka II, jak i Bezpryma, jest kwestia kastracji opisaną przez Anonima zw. Gallem, którą odniósł do Mieszka II. Dziejopis przedstawił to wydarzenie w sposób następujący:

Skoro tedy wielki Bolesław zeszedł z tego świata, tron objął syn jego Mieszko II, który już za życia ojca pojął za żonę siostrę cesarza Ottona III, z której spłodził Kazimierza, to jest Karola, odnowiciela Polski. Ten zaś Mieszko był zacnym rycerzem, wiele też dokonał dzieł rycerskich, których wyliczanie za długo by trwało. On też stał się przedmiotem nienawiści dla wszystkich sąsiadów, a to skutkiem zawiści, jaką żywili dla jego ojca; lecz nie odznaczał się już tak jak ojciec ani zaletami żywota, ani obyczajów ani też bogactwami. Opowiadają też, że Czesi schwytali [go] zdradziecko na wiecu i rzemieniami skrupowali tak, że nie mógł już płodzić [potomstwa], za to, że król Bolesław, jego ojciec podobną im wyrządził krzywdę, oślepiwszy ich księcia, a swego wuja. Mieszko tedy powrócił wprawdzie z niewoli, lecz żony więcej nie zaznał. Lecz zamilczmy o Mieszku, a przejdźmy do Kazimierza, odnowiciela Polski²¹.

Tradycyjnie przekaz ten wiąże się z jego sytuacją z roku 1031 i ucieczką polskiego władcy do Czech, bowiem nie da się go czytać w kontekście czasów wcześniejszych, kiedy Mieszko w roku 1014 znalazł się w czeskiej niewoli²²,

¹⁸ J. Strzelczyk, *Bolesław...*, s. 251.

¹⁹ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 107.

²⁰ *Ibidem*. Nie rozwijam tu wątków dotyczących walk Bezpryma z Mieszkim, gdyż nie jest to zasadniczy temat artykułu. Czytelnik zainteresowany tymi wydarzeniami może sięgnąć np. po wzmiankowane biografie Bezpryma i Mieszka II, gdzie znajdzie również odnośniki do pozostałej literatury.

²¹ Gall Anonim, *Kronika...*, ks. I, r. 17, s. 39–40.

²² Bolesław próbował w 1014 r. montować koalicję słowiańską przeciwko Henrykowi II. Chcąc porozumienia z Ołdrzychem (Udalrykiem), polski władca wysłał na dwór praski Mieszka II z propozycją układu pokojowego i wspólnego przeciwstawiania się wrogom, szczególnie zaś cesarzowi. Ostatecznie jednak Ołdrzych

a w 1016 r. urodził mu się syn Kazimierz²³. Jednak nie do końca można mieć pewność, że chodzi tu o Mieszka. Warto przytoczyć kilka argumentów, które przeczą tej tradycji.

Przede wszystkim sam autor kroniki nie był pewien, czy to, co zapisuje jest wiarygodne, co sam podkreślał, używając zwrotu *opowiadają też*²⁴. Źródłem tej opowieści mogły być ustne przekazy lub zwykłe plotki. Ponadto kastracja była aktem hańbiącym, więc raczej należało ją ukryć, a nie eksponować, tym bardziej, że o Mieszku nie podaje autor *Kroniki* zbyt wielu innych informacji²⁵.

Również nieścisłością dziejopisa jest podanie Bolesława III Rudego jako wuja Chrobrego, choć ten był jego bratem ciotecznym. Wiadomo przecież, że w 1003 r. oślepiono właśnie Bolesława III. Matka Bolesława Chrobrego, Dobrawa, była córką Bolesława I Srogiego i siostrą Bolesława II Pobożnego, który był ojcem Bolesława III Rudego²⁶. Warto zwrócić uwagę również na to, że według Galla zemsta na Mieszku II za oślepienie Bolesława III miałyby miejsce po około 30 latach. Jest to zaskakujące, biorąc pod uwagę wspomniany przeze mnie wcześniej pobyt Mieszka w 1014 r. w czeskiej niewoli i spłodzenie potomka w 1016 r. (sic!)²⁷.

Również przy wzmiance o Rychezie (dla Galla była ona bezimienna) kronikarz nie ustrzegł się błędów. Nie była ona przecież córką cesarza, lecz palatyna reńskiego i córki cesarza Ottona II²⁸.

Informatorzy Galla winili Mieszka za upadek kraju. Jeśli zaś nie był w stanie dorównać ojcu jako polityk, to również i w życiu prywatnym było podobnie. Z tego powodu do czasów Mieszka przylgnęła opowieść o krótko panującym kastracie. Co ciekawe, o kastracji nie wspominają ani Mistrz Wincenty ani *Kronika Wielkopolska*²⁹.

---

uwięził Mieszka, bowiem został uprzedzony o grożącym podstępie. Zaatakował więc Mieszkowy orszak, część jego towarzyszy zabił, a część zamknął razem z nim; M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemyślidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku). Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008, s. 411–412.

²³ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 130.

²⁴ P. Wiszewski, *Domus Boleslai. W poszukiwaniu tradycji dynastycznej Piastów (do około 1138 r.)*, Wrocław 2008, s. 234.

²⁵ B. Śliwiński, *Bezprym...*, s. 126–127.

²⁶ *Ibidem*, s. 127.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*, s. 131. Zainteresowanych bliżej nową hipotezą badawczą B. Śliwińskiego zachęcam do szczegółowego zapoznania się z jego publikacją.

Inną, równie ciekawą kwestią dotyczącą już bezpośrednio Mieszka II jest jego domniemana wizyta, wraz z Ottonem III, w Akwizgranie i otwarciu grobowca Karola Wielkiego. Thietmar wspomina, że po uroczystościach w Gnieźnie Chrobry odprowadził cesarza do Magdeburga. Według *Roczników kwedlinburskich* Bolesław miał dotrzeć z Ottonem do Akwizgranu i asystować mu przy otwarciu grobu protoplasty Karolingów. Z kolei kronika Ademara de Chabannesse wspomina o ofiarowaniu polskiemu księciu złotego tronu Karola. Nie musiało to jednak oznaczać jego bezpośredniej obecności na miejscu³⁰.

Przyjmuje się, że w tej kwestii najbardziej wiarygodny jest przekaz biskupa merseburskiego. Jednak pozostałe przekazy także musiały mieć oparcie dla swoich informacji. Tak więc pamiętano o tym, że przy Ottonie był książę polski, najprawdopodobniej Mieszko. To, co zobaczył w Akwizgranie, musiało tak na niego wpłynąć, że nadał synowi wcześniej niepojawiające się w dynastii Piastów drugie imię Karol. Żona Mieszka była prawnuczką po kądzieli Karola Wielkiego, co sprzyjało rozwojowi kultu pierwszego Karolinga na Bolesławowym dworze, który zapoczątkował Otton III. Sam Mieszko dbałby o rozwój tegoż kultu. Kanonizacja Karola Wielkiego nastąpiła dopiero w 1164 r.³¹

Funkcjonuje w nauce hipoteza, że drugie imię Kazimierza było imieniem zakonnym. Od imienia Karol wywodzi się określenie władcy (słowo król), więc jeśli Kazimierz miałby być mnichem, czemu obierałby królewskie imię przed usankcjonowaniem kultu? Przy takim założeniu Mieszko II towarzyszyłby Ottonowi III w podróży po zjeździe gnieźnieńskim. Z Akwizgranu podążyłby z orszakiem cesarza do Włoch, gdzie poselstwo zabiegałoby o zatwierdzenie postanowień z Gniezna u Sylwestra II³².

Ostatnim synem Bolesława Chrobrego jest wspomniany dwukrotnie u Thietmara Otton. Pojawia się on bezimiennie przy opisie stosunków rodzinnych Chrobrego oraz, już z imieniem, gdy ojciec wyprawia go po swoją czwartą żonę, Odę. Utrzymywał się wcześniej pogląd, zgodnie z którym Otton i Bezprym to jedna i ta sama osoba. Wpływ na to miały informacje ze źródeł niemieckich, które – relacjonując wydarzenia w Polsce po śmierci Chrobrego – wymieniają tylko jednego brata Mieszka: *Roczniki hildeshiemske* wskazują Bezpryma, a Wipon (opisujący życie cesarza Konrada II) – Ottona. Biorąc jednak pod uwagę dobrą orientację Thietmara w rodzinnych

³⁰ S. Syty, *Mieszko II czy Bezprym...*, s. 107.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, s. 107–108.

stosunkach Bolesława, który rozróżnia Bezpryma i Ottona, nie można utożsamiać tych postaci ze sobą³³.

Otton urodził się około 1000 r., imię otrzymał przypuszczalnie na cześć Ottona III, który stał się jego ojcem chrzestnym podczas uroczystości zorganizowanej w trakcie zjazdu gnieźnieńskiego. Choć jest to tylko przypuszczenie, zwraca się uwagę na fakt, że atmosfera wówczas wytworzona sprzyjała takim wydarzeniom. Nie mógł się urodzić później, niż okolice roku 1000, ponieważ Bolesław wyprawił go w 1018 r. do Miśni, aby sprowadził mu przyszłą żonę. Miałby wówczas około 18 lat. Nie powierzyłby Chrobry takiej misji synowi piętnastoletniemu czy szesnastoletniemu³⁴.

Otton pozostawał w cieniu Mieszka II. Gdyby był tylko o kilka lat młodszy, być może częściej występowałby w źródłach, nawet za życia ojca. Prawdopodobnie zaważyło to na jego współpracy z najstarszym z braci, choć z drugiej strony mogło się stać przyczyną jego minimalnej roli po śmierci ojca³⁵. Gdyby urodził się wcześniej, najprawdopodobniej nie utożsamiano by go w źródłach z Bezprymem.

Po objęciu władzy, Bezprym prawdopodobnie nadał Ottonowi własną dzielnicę, którą mógł być Śląsk³⁶. Za przekazaniem przyrodniemu bratu tej właśnie ziemi przez nowego władcę może przemawiać fakt, że przylegała ona bezpośrednio do marchii miśnieńskiej, którą zarządzał Herman, mąż Regelindy, siostry Ottona³⁷. Władzę w niej najmłodszy Bolesławowic utrzymał również po śmierci Bezpryma.

Zmarł w 1033 r., nie znamy miejsca jego pochówku, brak też wiadomości, czy miał żonę i potomstwo³⁸.

Thietmar, wymieniając dzieci pierwszego polskiego króla ze związku z Emnildą, postąpił zgodnie ze średniowiecznym zwyczajem, podając najpierw synów, potem zaś córki. Potomstwo męskie średniowieczni pisarze starali się zazwyczaj wymieniać według wieku. Problemy pojawiają się, kiedy chcemy ustalić kolejność urodzeń dzieci obu płci łącznie³⁹.

Biskup merseburski jako pierwszą z córek Chrobrego wymienia nieznaną z imienia ksienię. Przyjmuje się, że była najstarszym dzieckiem Bolesława

³³ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 123.

³⁴ *Ibidem*, s. 123–124.

³⁵ *Ibidem*, s. 123.

³⁶ G. Labuda, *Mieszko II...*, s. 71.

³⁷ *Ibidem*, s. 196, przyp. 22.

³⁸ *Ibidem*, s. 123–124.

³⁹ *Ibidem*, s. 108.

i Emnildy oraz pierwszą z córek⁴⁰. Urodziła się w 988 r.⁴¹, choć niektórzy, z małą co prawda dozą prawdopodobieństwa, podają rok 987⁴². W tym momencie trzeba postawić podstawowe pytanie: jeśli była to najstarsza córka polskiej pary książęcej, czemu związana została z kręgiem duchownym? Zwykle w klasztorach umieszczano córki młodsze, bowiem te starsze służyć mogły jako argument w „polityce małżeńskiej”. Zdarzały się jednak wyjątki od tej zasady, np. ułomność fizyczna lub chęć wypełnienia jakichś wcześniejszych ślubów – albo rodziców, albo samej córki⁴³. Niewykluczone również, że w swym wywodzie Thietmar dał pierwszeństwo ksieni poświęconej Bogu, dopiero potem wymieniając osoby świeckie⁴⁴. Ponieważ nie można rozwiązać tego problemu ze stuprocentową pewnością, przyjąć trzeba, że to właśnie ona była najstarsza z potomstwa Chrobrego z jego trzeciego małżeństwa. U Thietmara wspomniana jest tylko jeden raz, nieznany jest również klasztor, w którym pełniła swą funkcję, przypuścić tylko można, że znajdował się on na terytorium Rzeszy⁴⁵. Mgłą tajemnicy owiana jest również data jej śmierci oraz miejsce pochówku⁴⁶.

Drugą z córek była Regelinda, jednak Thietmar nie podaje jej imienia, ograniczając się do poinformowania czytelnika, czyją była żoną. Wspomniany przez niego Herman był synem Ekkeharda I, margrabiego miśnieńskiego, potem zaś sam objął ten urząd⁴⁷. Jej imię poznajemy dopiero z dość późnych źródeł (XIII w.), jednak zasługują one, zdaniem badaczy, na zaufanie⁴⁸. Wśród nich wymienić można list biskupa naumburskiego Teoderyka z roku 1249, w którym wymieniona została z mężem jako fundatorka tamtejszej katedry jako „Hermannus marchio, Regelyndis marchionissa”⁴⁹.

Najprawdopodobniej na świat przyszła w 988 lub 989 r., zaś jej małżeństwo z Hermanem przypadło na drugą połowę 1002 r. lub na rok 1003. Datację taką możemy podać, biorąc pod uwagę postępowanie Chrobrego wobec grodu Strzała, położonego na północny zachód od Miśni. W połowie 1002 r. Bolesław zajął ten gród siłą podczas wyprawy powziętej po śmierci

⁴⁰ O. Balzer, *Genealogia...*, s. 120.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 109.

⁴³ *Ibidem*, s. 108.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 109.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ O. Balzer, *Genealogia...*, s. 120.

⁴⁸ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 109.

⁴⁹ Cyt. za O. Balzer, *Genealogia...*, s. 121.

Ekkeharda I (30 kwietnia 1002 r.)⁵⁰, by po kilku miesiącach go spalić. W kolejnym zaś roku, gdy wyprawiał się na tę terytoria, miejscowość tę oszczędził, gdyż była ona wianem jego córki⁵¹.

Nie potrafimy wskazać roku śmierci Regelindy. Choć uwzględnia się tu rok 1014⁵², można przesunąć ją o wiele lat do przodu. Thietmar znał dobrze krewnych zięcia Chrobrego, rodzinę Ekkehardynów. Sam Herman pojawia się na kartach biskupiej kroniki aż do 1018 r., kiedy umarł Thietmar, a wraz z jego zgonem kończy się również kronika. Gdyby więc Regelinda zmarła do roku 1018, biskup merseburski zapewne by o tym fakcie poinformował. Sam Herman zmarł z kolei w roku 1038, przy czym nie mamy wiadomości o jego ewentualnym powtórnym ożenku. W dodatku Regelinda figuruje również jako fundatorka katedry w Naumburgu, o czym wspominałem, poruszając kwestię jej imienia. W latach 1028–1032 została tam przeniesiona z Życza stolica biskupia. Niewykluczone, że Herman przystąpił do fundacji katedry po śmierci małżonki, choć na jej prośbę, dzięki czemu wliczono ją w poczet fundatorów. Bardziej jednak prawdopodobne, że żyła jeszcze wtedy, a jej zgon można hipotetycznie w takim przypadku datować na około 1030 r.

Znana jest natomiast data dzienna jej śmierci, mianowicie 21 marca, przekazana przez *nekrologi naumburskie*. Jak się przyjmuje, jej postać została uwieczniona przez nieznanego artystę jako jedna z figur w Naumburgu⁵³. Rzeźba ta nosi nazwę *die lächende Polin* — „śmiejąca się Polka”. Miejsce jej ostatniego spoczynku nie jest znane, zapewne nie była to ufundowana przez nią i męża katedra z uwagi na fakt, że znajdujące się tam figury uwieczniają pamięć fundatorów, nie zaś osób tam pochowanych⁵⁴. Nic nie wiadomo również o potomstwie z tego małżeństwa.

Ostatnią z córek Chrobrego i Emnildy była żona Światopełka, księcia ruskiego. Thietmar nie podał jej imienia, kolejny raz przekazując imię męża Piastówny. Przyjąć można, że urodziła się około 995 r.⁵⁵ Między 1005 a 1012 r.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 110.

⁵² Do tego momentu Chrobry i Herman nazywani są u Thietmara teściem i zięciem. Ostatnia tego rodzaju wzmianka pochodzi z okresu Wielkiej Nocy 1014. Jednak O. Balzer, *Genealogia...*, s. 122, popełnia tu błąd, bowiem, jak zauważa K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 113, przyp. 17, z kontekstu wypowiedzi Thietmara wynika, że chodzi raczej o Wielkanoc roku 1015.

⁵³ J. Strzelczyk, *Bolesław...*, s. 248.

⁵⁴ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 112.

⁵⁵ Szerzej na temat możliwego roku narodzin trzeciej z córek Chrobrego *ibidem*, s. 120–121. Nie rozwijam tu szczegółowo tego wątku, jedynie go sygnalizuję.

poślubiła wzmiankowanego księcia ruskiego⁵⁶. Jej mąż, syn Włodzimierza I, za życia ojca władał ziemią turowsko-pińską, po jego śmierci zaś zasiadł na tronie kijowskim, z którego usunął go potem brat, Jarosław Mądry⁵⁷. Data jej śmierci, miejsce jej pochówku oraz kwestia posiadania potomstwa nie są znane. Przyjąć tylko można, iż opuściła ziemski padół po 14 sierpnia 1018 r.⁵⁸

Ostatnim dzieckiem Chrobrego była Matylda, o której wspominają tylko *Roczniki hildesheimskie*, które podkreślają, iż była córką Bolesława. Źródło to przekazuje informację o jej zaręczynach z Ottonem ze Schweinfurtu w 1035 r., a w rok później ich unieważnieniu. Matką Matyldy była zapewne ostatnia żona Bolesława Chrobrego, Oda. Wskazówką może być nadane jej imię, bowiem może się ono odnosić do imienia siostry Ody, także Matyldy. Trudno sądzić też, aby Emnilda po niemal 25 latach od urodzenia pierwszego dziecka, urodziła jeszcze jedną córkę. Dlatego data jej urodzenia to okres pomiędzy końcem 1018 r. a marcem 1026, gdyż 17 czerwca 1025 zmarł jej ojciec⁵⁹.

W 1035 w Bambergu, w czasie Zielonych Świąt, układano dwa związki małżeńskie (Gunhildy, córki Kanuta Wielkiego z Henrykiem III oraz Matyldy z Ottonem). Wtedy jeszcze Polska nie doświadczyła nieszczęść okresu lat 30. XII w., gdyż Otto decydował się na ślub z księżniczką ze znacznego księstwa, a nie z wygnanką z pogrążonego w pożodze kraju. Zapewne również to małżeństwo miało wzmocnić pozycję dynastii piastowskiej we własnej dziedzinie. Zamiary małżeńskie spaliły na panewce w 1036 r., a wpływ na nie mogły mieć włoskie plany Konrada II. Decyzją synodu w Tryburze Otto musiał wyrzec się polskiej księżniczki pod przysięgą. Zawarł natomiast związek małżeński z Irmingardą Immulą, córką margrabiego Manfreda II z Turynu. Być może wpłynęła na to również sytuacja w Polsce, gdzie dynastia panująca zaczęła upadać i małżeństwo takie nie przynosiło już korzyści⁶⁰.

Sama Matylda zmarła najwcześniej po maju 1036 r., czyli po unieważnieniu związku z Ottonem, a o jej dalszych losach nic nie wiemy. Jej niedoszły małżonek zmarł 28 września 1057 r.⁶¹

Potomków Bolesława Chrobrego w linii męskiej można, moim zdaniem, nazwać pokoleniem straconym. Najstarszy Bezprym, odsunięty przez ojca

⁵⁶ *Ibidem*, s. 121.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 122.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 124–125.

⁶⁰ K. Drózd, *Kazimierz Odnowiciel. Polska w okresie upadku i odbudowy*, Wodzisław Śląski 2009, s. 49–50.

⁶¹ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 125.

od władzy, starał się ją odzyskać z rąk przyrodniego brata, Mieszka, nie bacząc na koszty. Mieszko zaś, po początkowych sukcesach, musiał uznać wyższość Bezpryma, ratować się ucieczką z kraju, a w ostatecznym rozrachunku musiał pogodzić się z utratą godności królewskiej. Niewiele lepszy los spotkał Ottona, najmłodszego z braci. I on, za sprawą poparcia udzielonego Bezprymowi, wpadł w wir polityki, nieświadomie chyba wspomagając rozpad ojcowizny pozostawionej im przez Bolesława Chrobrego.

Co się tyczy córek pierwszego polskiego koronowanego władcy, w źródłach można znaleźć niewiele konkretów. Ich postacie nikną w mrokach wspaniałego okresu, jakim jest początek kształtowania się monarchii piastowskiej. Być może historycy, badający te czasy, odkryją jakieś nowe źródła bądź zinterpretują w rewolucyjny sposób te, które są już znane, czym pobudzą naukę i dostarczą jej nowych bodźców do rozwoju.

Bibliografia

Źródła

GALL ANONIM, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, wstęp i opracowanie M. Plezia, Wrocław 2003.

Kronika Thietmara, tłum., wstęp i przypisy M. Z. Jedlicki, Kraków 2005.

Opracowania

BALZER O., *Genealogia Piastów*, Kraków 2005.

DRÓŹDŹ K., *Kazimierz Odnowiciel. Polska w okresie upadku i odbudowy*, Wodzisław Śląski 2009.

GYÖRFFY G., *Święty Stefan I, król Węgier i jego dzieło*, tłum. T. Kapturkiewicz, Warszawa 2003.

JASIŃSKI K., *Rodowód pierwszych Piastów*, Poznań 2004.

LABUDA G., *Mieszko II król Polski (1025–1034). Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego*, Poznań 2008.

MATLA-KOZŁOWSKA M., *Pierwsi Przemyślidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku). Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008.

STRZELCZYK J., *Bolesław Chrobry*, Poznań 2003.

SYTY S., *Mieszko II czy Bezprym mnichem u św. Romualda?*, [w:] *Nihil superfluum esse. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, red. J. Strzelczyk, J. Dobosz, Poznań 2000.

ŚLIWIŃSKI B., *Bezprym, pierworodny syn pierwszego króla Polski (986 – zima/wiosna 1032)*, Kraków 2014.

Marek Stefański

WISZEWSKI P., *Domus Boleslai. W poszukiwaniu tradycji dynastycznej Piastów (do około 1138 r.)*, Wrocław 2008.

ZAKRZEWSKI S., *Bolesław Chrobry Wielki*, Kraków 2006 (na podstawie wydania z roku 1925, Lwów–Warszawa–Kraków).